

demeter

DEMETER MONITOR 2025-2026

CIJFERS, TRENDS EN ONTWIKKELINGEN IN DE BIODYNAMISCHE VOEDSELKETEN

SAMEN STERK VOOR EEN GROEN GEZONDE SAMENLEVING

HOE KRIJG JE HET DEMETER KEURMERK?

Normen en richtlijnen

Stichting Demeter verzorgt de certificering van het Demeter keurmerk. De Biodynamic Federation Demeter International stelt de normen en richtlijnen op hoofdlijnen democratisch vast en vervolgens bepaalt de Demeter Voorwaarden Commissie (DVC) van Stichting Demeter hoe die regels in Nederland en Vlaanderen worden geïnterpreteerd. Ook kan de DVC zelf aanvullende voorwaarden opstellen, passend bij de Nederlands-Vlaamse situatie. De richtlijnen en normen van het Demeter keurmerk zijn continu in ontwikkeling om zo goed mogelijk in te kunnen spelen op vragen vanuit de (internationale) praktijk en vanuit de samenleving.

Licentie

Wanneer een bedrijf een licentie aanvraagt, gaat Stichting Demeter er op bezoek. Daarna vindt de beoordeling plaats door de Demeter Licentie Commissie (DLC). Na het verkrijgen van een licentie vinden er onafhankelijke controles plaats (afhankelijk van het risicoprofiel jaarlijkse of om het jaar) vanuit geaccrediteerde controleorganisaties en een eigen pool met ervaren auditors (ZZP'ers). Wanneer inspecteurs afwijkingen rapporteren, worden deze besproken in de DLC. Afhankelijk van de ernst en aard van de afwijkingen kan dit leiden tot aanvullende voorwaarden, een waarschuwing, een tijdelijke opschorting of het weigeren van het certificaat. Bij ernstige en aanhoudende overtredingen raakt het bedrijf zijn licentie kwijt en dus het recht om het keurmerk te voeren.

DEMETER KERNWAARDEN

#LEVENDE BODEM

- Bemesting gericht op evenwicht (max. 112 kg stikstof/ha)
- Verbod op stomen van de grond
- Geen gangbare (drijf)mest
- Ruime vruchtwisseling en toepassing van groenbemesting

#SOCIAAL

- Demeterbedrijven voldoen ook aan de Demeter Sociale Voorwaarden.

#INTEGRITEIT VAN DIEREN

- Verbod op onthoornen koeien en geiten en knippen van snavels en staarten
- 2 hanen per 100 hennen
- Verbod op extreme vleesrassen
- Verbod op reproductie via embryotransplantatie

#LEVENSKRACHT

- Toepassing van BD-preparaten
- Minimaal 10% van het areaal voor natuur & biodiversiteit (20% bij gestookte kassen)
- 100% biologisch voer en gebruik van biologisch stro
- Bedrijfseigen voer en mest of door samenwerking met partnerbedrijf
- GGO-vrij (ook geen protoplastfusie, een GGO-verwante veredelingstechniek die binnen biologische normen is toegestaan)

#DIERENWELZIJN

- Verplichte weidegang
- Max. 5 leghennen per m² leefoppervlakte
- Hele granen voor kippen

#VERWERKING

- Van de ingrediënten is min. 90% van Demeter-kwaliteit, tenzij expliciet anders vermeld
- Verpakkingsmateriaal van PVC of met nano-deeltjes is verboden.
- Verpakkingen worden beoordeeld op milieu- en kwaliteitsaspecten
- Als geur- en smaakstoffen zijn alleen kruiden, specerijen en pure extracten toegestaan
- Conservering op basis van nitriet, citroenzuur en ascorbinezuur (vitamine C) is niet toegestaan
- Melk mag niet worden gehomogeniseerd
- Extrusie door middel van hoge druk en/of hoge temperatuur is niet toegestaan

- Het gebruik van een magnetron is niet toegestaan
- Beperkingen in het gebruik van (proces)hulpstoffen zoals anti-schuimmiddelen en ethyleengas (alleen toegestaan voor het rijpen van bananen)
- Beperkingen in toegestane zoetstoffen

Een volledig overzicht van normen en richtlijnen staat in het Handboek Demeter Voorwaarden, te downloaden via stichtingdemeter.nl

COLOFON

De Demeter Monitor 2025-2026 is een uitgave van Stichting Demeter, Biodynamische Vereniging, Aardpeer-BD Grondbeheer, Aeres Warmonderhof en Kraaybeekerhof.

September 2026

Redactie: Bert van Ruitenbeek (hoofdredacteur), Ellen Winkel (eindredacteur)

Tekst: Ellen Winkel (p4-9), Annelijn Steenbruggen (p12-15, 17), Gryt de Jong (p16), Kitty Peetoom (p18), Susan Curvers (p19)

Research data: Eric Brendel (IBISsoft)

Fotografie: Annelijn Steenbruggen (cover, p17), Simone Lips (p3), uit film boerentroonrede (p12), ©Y00L GmbH & Co. KG (p13), Saskia van Gelderen (p16), Warmonderhof (p18), Academie Kraaybeekerhof (p19)

Vormgeving: Gerda Peters, Fingerprint

Copyrights: Vermeld bij overname van gegevens uit deze uitgave de bron: Demeter Monitor 2025-2026.

Bronnen en disclaimer: De cijfers van landbouw, handel en verwerking zijn met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld uit de database van Stichting Demeter, waarin de gegevens van de licentiehouders zijn opgeslagen, en de database van Biodynamic Federation Demeter International (BFDI). Andere bronnen zijn Skal en CBS. Aan de cijfers in deze Demeter Monitor kunnen geen rechten worden ontleend.

Deze Demeter Monitor is mede mogelijk gemaakt door

Deze Demeter Monitor is mede mogelijk gemaakt door

demeter

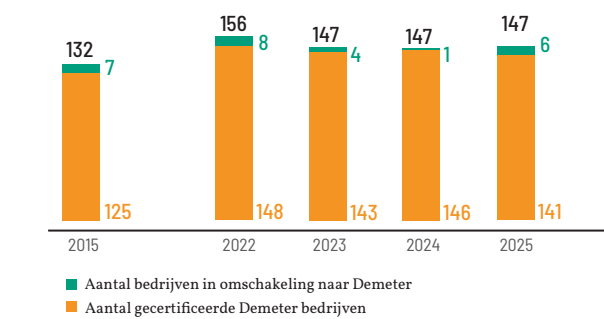
DEMETER is sinds 1928 het internationale keurmerk voor producten uit de biodynamische (BD) landbouw. Een holistische benadering staat hierbij centraal. Biodynamische landbouw gaat verder dan 'gewoon biologisch': de Demeter normen en richtlijnen vormen een aanvulling op de Europese wetgeving voor biologische landbouw.

- 4 Demeter landbouw in cijfers
- 8 Demeter handel en verwerking
- 10 Overzicht van boerderijen en handels- en verwerkingsbedrijven
- 12 Biodynamische organisaties
- 14 Stichting Demeter
- 16 Biodynamische Vereniging
- 17 Aardpeer-BD Grondbeheer
- 18 Aeres Warmonderhof
- 19 Kraaybeekerhof

DEMETER LANDBOUW IN CIJFERS

Het aantal biodynamische boerderijen in Nederland is stabiel: in 2025 zijn het er - net als in 2023 en 2024 - 147. Er kwamen 6 nieuwe bedrijven bij, maar er stopten er ook 6. Het areaal steeg in 2025 van 9576 naar 9734.

Enkele bedrijven die in 2025 een licentie aanvroegen, brengen echt iets nieuws. Zo is de Bioschuur de eerste schapenmelkboerderij die de stap naar Demeter zet. De Braamstruik gaat stierkalfjes uit de melkveehouderij opfokken, zodat het vlees met Demeter keur in de winkelschappen terecht komt. Tot nu toe gingen die stiertjes naar biologische of gangbare afzetkanalen. Naast de 6 nieuwe bedrijven, zijn er 6 gestopt. Sommigen vonden geen opvolger. Soms kiest een opvolger niet voor Demeter. Een overzicht van alle boerderijen vind je op pagina 10.

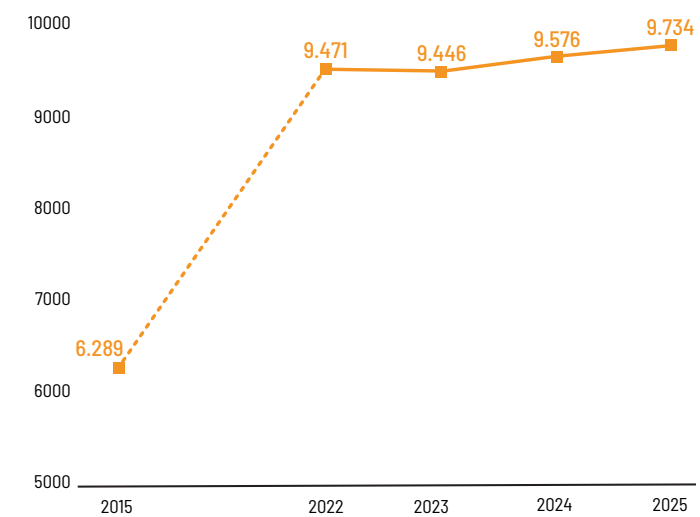
Figuur 1.1 Gecertificeerde Demeter landbouwbedrijven en aspiranten in Nederland

Figuur 1.1 laat zien dat er eind 2025 141 boerderijen waren met een Demeter-licentie en 6 aspiranten. Aspiranten zijn nieuwe bedrijven die nog niet aan alle voorwaarden voldoen. Meestal krijgen ze na ongeveer een jaar hun certificaat en mogen dan het Demeter keurmerk gebruiken. Over een periode van 10 jaar steeg het aantal biodynamische boerderijen van 132 naar 147 (+11%) en het biodynamisch areaal van 6290 naar 9734 hectare (+55%) (**zie figuur 1.2**). Deels is deze groei te danken aan nieuwe bedrijven en deels aan uitbreiding van bestaande bedrijven.

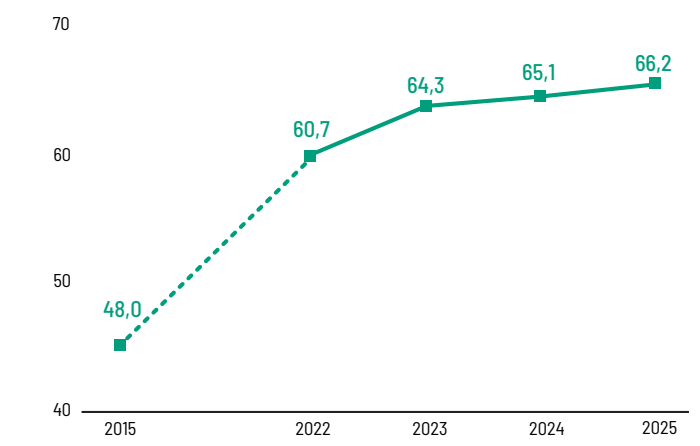
Uit de stijgende lijn in **figuur 1.3** blijkt duidelijk dat de boerderijen steeds groter worden: het gemiddelde areaal is in 10 jaar met 38% toegenomen, van 48,0 naar 66,2 hectare. Dit areaal is veel groter dan bij gangbare en biologische collega's, die een gemiddeld oppervlak hebben van resp. 35,5 ha (bron: CBS) en 46,5 ha (bron: Skal). De reden is dat biodynamische boeren grondgebonden zijn. Veehouders telen een groot deel van het voer zelf. Ook is minimaal 10% van het areaal ingericht voor de ontwikkeling van biodiversiteit.

Biodynamische boerderijen zijn niet gelijk over de provincies verdeeld (**zie figuur 1.4**). Zo ligt een kwart van het biodynamisch areaal Flevoland, namelijk 2424 hectare. De 25 polderbedrijven zijn gemiddeld 97 hectare groot. Flevoland is een bijzondere provincie, want 15,1% van het landbouwareaal daar is biologisch (**zie figuur 1.5**). Dit stuk Nederland voldoet dus al aan het streven van de overheid van 15% biologisch in 2030. Van het biologisch areaal in Flevoland is een relatief groot deel biodynamisch, namelijk 18%

De peildatum van de cijfers in deze monitor is 31 december 2025. Waar in de figuren 2025 staat, wordt 31 december 2025 bedoeld. In deze monitor zijn actualiteiten meegenomen van zomer 2025 tot en met zomer 2026..

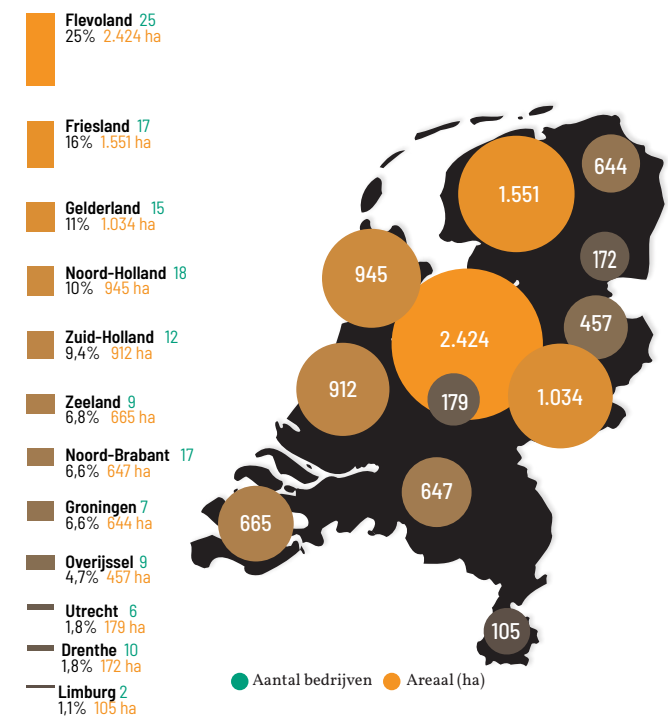

Figuur 1.2 Areaal (ha) van Demeter bedrijven inclusief aspiranten in Nederland

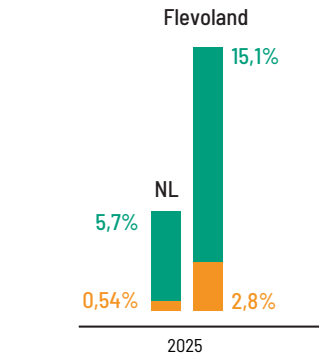
Figuur 1.3 Gemiddeld areaal (ha) per Demeter bedrijf inclusief aspiranten in Nederland

De provincie Flevoland voldoet al aan het streven van de overheid van 15% biologisch in 2030

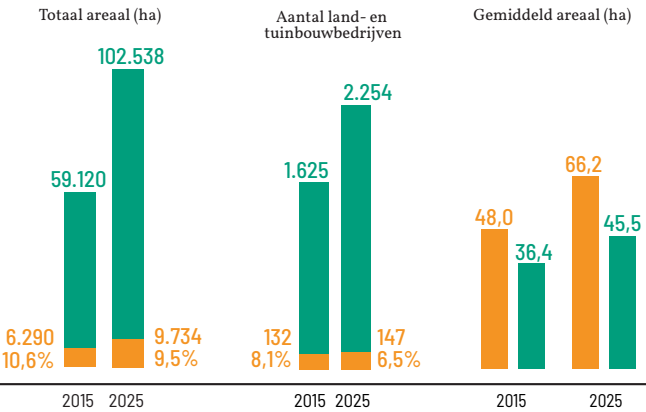

Figuur 1.4 Areaal (ha) en aantal Demeter bedrijven inclusief aspiranten per provincie eind 2025

Alle Demeter gecertificeerde boerderijen hebben ook een biologisch keurmerk. Het totale biologische areaal (inclusief land in omschakeling) heeft in 2025 de grens van 100.000 hectare gepasseerd (**zie figuur 1.6**). Het steeg met 5300 hectare naar 102.538 (+5,5%) (bron: Skal). Maar het totaal aantal biologische boerderijen daalde licht,

Figuur 1.5 Het aandeel van biologisch (groen) en biodynamisch (oranje) in het totale Nederlandse landbouwareaal; in heel NL en in Flevoland

Figuur 1.6 Aandeel van Demeter binnen de totale biologische land- en tuinbouw in Nederland eind 2015 en eind 2025

van 2266 naar 2254. Gemiddeld groeiden de bedrijven met 6% naar 45,5 ha. Van de totale oppervlakte Nederlandse landbouwgrond is 5,7% biologisch of in omschakeling en 0,54% van het totale areaal is (aspirant) Demeter. Biologisch groeit relatief sneller dan biodynamisch. Van het gehele biologische areaal is in 2025 9,5% biodynamisch. Tien jaar geleden was dit 10,6%.

Een relatief groot deel van de biodynamische boerderijen biedt zorg aan, namelijk 34 van de 147 bedrijven, ofwel 23% (**zie figuur 1.7**). Dat varieert van familiebedrijven met enkele cliënten tot zorginstellingen die meerdere biodynamische boerderijen beheren.

Demeter groeit in Vlaanderen

Vlaanderen werkt op het gebied van de biodynamische landbouw nauw samen met de Nederlandse organisaties. Stichting Demeter verzorgt de certificering van biodynamische bedrijven in Vlaanderen. De Biodynamische Vereniging richt zich ook op Vlaanderen, waar de Vlaamse BD-werkgroep in 2025 veel werk heeft verzet om meer over biodynamisch te communiceren en meer te organiseren. De website demeter.be, die eerst een Vlaamse tak was van Stichting Demeter, heeft er een ‘verenigingsdeel’ bij gekregen. Er is een redactie gevormd met drie mensen die een nieuwspagina vullen met actualiteiten en interviews, en een overzicht van activiteiten bijhouden.

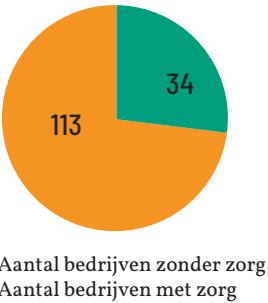
Eind 2025 waren 12 boerderijen aangesloten bij Demeter, één meer dan het jaar ervoor. Ze hebben allemaal een Demeter licentie, dus er zijn geen aspiranten (**zie figuur 1.8**). Het areaal groeide met 12,6% naar 215 hectare. In vergelijking met 10 jaar geleden is het aantal boerderijen verdrievoudigd. Een overzicht van alle boerderijen vind je op pagina 10. De belangstelling voor biodynamisch in Vlaanderen groeit. Bijzonder in Vlaanderen is dat 10 BD-bedrijven die (nog) geen Demeter-keurmerk voeren, wel deelnemen aan Collegiale Toetsing (CT), onderdeel van de Demeter certificering. Er zijn nu vier CT-groepen actief met in totaal 22 deelnemende bedrijven die elkaars bedrijven bezoeken en met elkaar meedenken. Dat ze zich minder snel bij Demeter aansluiten, komt onder andere doordat dit keurmerk

Een relatief groot deel van de biodynamische boerderijen biedt zorg aan, namelijk 34 van de 147 bedrijven, ofwel 23%

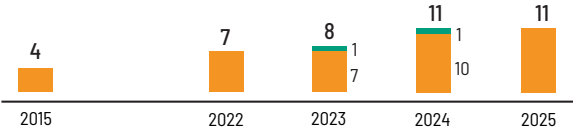
in België minder bekend is. Ook leveren de meeste BD-bedrijven rechtstreeks aan de consument. Maar als ze aansluiten, kunnen ze vaak de fase van aspirant overslaan omdat hun bedrijfsvoering al tegen de Demeter-normen aan ligt.

Demeter wereldwijd

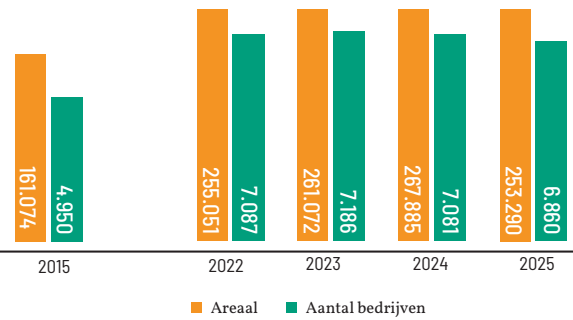
Demeter is het keurmerk van een internationale beweging met 6860 boerderijen (aspiranten niet meegeteld; elders in deze Monitor zijn die wel meegeteld) en 2160 handels- en verwerkingsbedrijven in 59 landen verspreid over de hele wereld. Het totale Demeter areaal was eind 2025 253.290 hectare (**zie figuur 1.9**). Net als in Nederland stagneert de groei sinds 2022. In 2025 namen het aantal bedrijven en het areaal zelfs iets af, met resp. -3% en -5%. In vergelijking met 10 jaar geleden is de groei nog fors: het aantal boerderijen steeg 39% en het areaal 57%. Wat in deze cijfers niet wordt meegeteld zijn de Demeter certificaten die via Participatory Guarantee Systems (PGS) worden verstrekt. Sinds kort werken Argentinië, Colombia, Chili en Zuid-Afrika hiermee en in Nederland loopt een pilot (zie pag. 14). Er is veel internationale uitwisseling via de Biodynamic Federation Demeter International (BFDI), waar 57 organisaties uit 41 landen lid van zijn. Via de jaarlijkse Members Assembly worden afspraken gemaakt over nieuwe ontwikkelingen en normwijzigingen. Boeren en verwerkers in landen waar geen certificerende organisatie is (zoals België), sluiten zich aan bij een Demeter-organisatie in een nabijgelegen land.

Figuur 1.7 Het aandeel zorgboerderijen van alle biodynamische bedrijven in Nederland eind 2025

Figuur 1.8 Aantal Demeter landbouwbedrijven in Vlaanderen

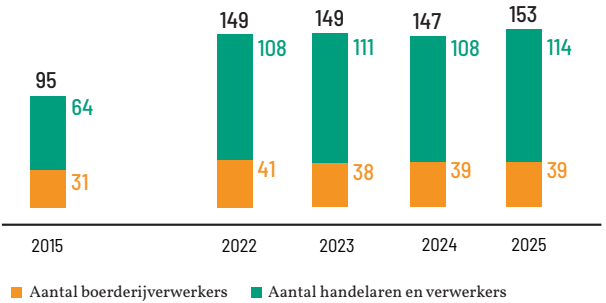
Figuur 1.9 De ontwikkeling van het wereldwijde Demeter areaal (ha) en het aantal boerderijen. Aspiranten zijn hierbij niet meegeteld; elders in deze Monitor wel (Bron: BFDI)

DEMETER HANDEL EN VERWERKING

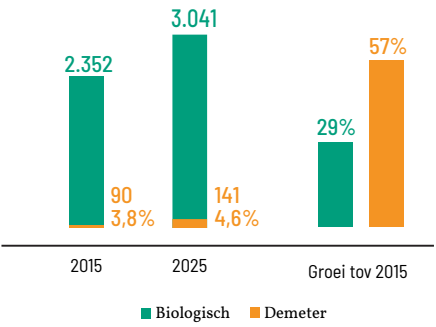
De handel in Demeter producten in Nederland en Vlaanderen toonde in 2025 een lichte groei. De ‘handelsomzet’ steeg van 48 naar 50 miljoen (+4,2%) en het aantal licentiehouders van 147 naar 153 (+4,1%).

In 2025 hebben acht nieuwe handels- en verwerkingsbedrijven een Demeter-licentie gekregen en hebben twee bedrijven opgezegd. Zo groeide dit aantal van 108 naar 114 (zie figuur 2.1). Hier van zijn negen bedrijven in Vlaanderen gevestigd. In vergelijking met andere landen tellen Nederland en Vlaanderen relatief veel handelsbedrijven met een Demeter licentie. Het aantal boerderijverwerkers bleef stabiel op 39, met één nieuwkomer en één opzegger. Boerderijverwerkers zijn boerderijen die bijvoorbeeld kaas maken of zelf sla verpakken. In vergelijking met 10 jaar geleden is het totale aantal handelaren en (boerderij)verwerkers gestegen van 95 naar 153 (+61%). De namen van alle bedrijven staan op pagina 11. Een interessante nieuwe licentiehouders, sinds september 2025, is de IJzerkotmolen in Sint-Maria-Latem (B). Deze ambachtelijke watermolen heeft een rijke geschiedenis die teruggaat tot vóór 1412. Nog altijd gebruikt de molen waterkracht om graan tussen molenstenen te vermalen, naast moderne variëteiten ook historische en genetisch diverse populaties van rogge, spelt, tarwe, oerspelt en historische tarwelandrassen. Graan van leveranciers wordt apart verwerkt, zodat elke landbouwer het graan van eigen akker met een persoonlijk verhaal kan vermarkten in de korte keten.

Net als bij de boeren hebben alle Demeter handelaren en verwerkers ook een biologische licentie. Eind 2025 stonden in Nederland bij Skal 3041 handelaren en (boerderij)verwerkers geregistreerd (zie figuur 2.2). Van deze bedrijven heeft 4,6% ook een Demeter licentie. In vergelijking met tien jaar geleden is het aantal Demeter bedrijven met 57% gestegen, terwijl het aantal biologische bedrijven 29% groeide.

Figuur 2.1 Aantal licentiehouders in Nederland en Vlaanderen

Figuur 2.2 Het aandeel Demeter van het totale aantal biologische handelaren en (boerderij)verwerkers in Nederland in 2015 en 2025

Naast licentiehouders zijn er ook ca 60 loon- en contractbedrijven, die diensten verlenen aan licentiehouders. Zij persen bijvoorbeeld sap of maken kaas of mosterd voor een licentiehouders. Ze hebben een contract met de licentiehouders, maar hebben zelf geen Demeter licentie. Wel worden ze steekproefsgewijs en op basis van risico door Stichting Demeter gecontroleerd.

Sociale normen

Sinds 2025 controleert Stichting Demeter al haar licentiehouders - ook de boeren - op sociale normen, die zijn vastgelegd in de ‘Social

Sinds 2025 controleert Stichting Demeter al haar licentiehouders - ook de boeren - op sociale normen

Responsibility Standard’. Sociale rechtvaardigheid past bij de idealen van de biodynamische beweging. Daarom hebben de organisaties die samenwerken in de BFDI (Biodynamic Federation Demeter International) in 2024 sociale normen geacordeerd, aanvullend op de Demeter Voorwaarden (zie ook pag 2). Dat gaat bijvoorbeeld over de omgang met werknemers en uitzendkrachten, en de huisvesting van buitenlandse medewerkers. Landelijke organisaties, zoals Stichting Demeter, hebben deze normen vertaald naar hun eigen situatie. Vervolgens zijn inspecteurs en licentiehouders geïnformeerd, zodat de nieuwe standaard vanaf 2025 geïmplementeerd en gecontroleerd kon worden

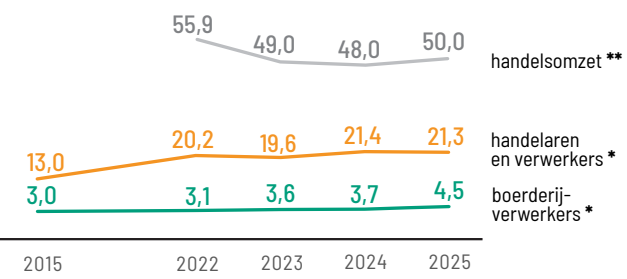
Omzet

De omzet die handelaren en verwerkers in 2025 realiseerden aan producten die zij zelf hebben verwerkt en verpakt (zie de toelichting in het kader), daalde van 21,4 naar 21,3 miljoen euro. Bij boerderijverwerkers steeg die van 3,7 naar 4,5 miljoen. De handel in Demeter producten die niet zelf zijn verwerkt of verpakt door de licentiehouders, steeg van 48,0 naar 50,0 miljoen euro (zie figuur 2.3). Vergeleken met 2015 steeg de omzet bij handelaren en (boerderij)verwerkers met ruim de helft. De handelsomzet werd toen nog niet bijgehouden.

Veel Nederlandse bedrijven in Demeter producten zijn sterk afhankelijk van de Duitse markt. Daar stagneert de omzet de laatste jaren en dat is een extra aanmoediging om nog meer energie te steken in regionale afzet. De ontwikkeling van PGS is daarvan een voorbeeld (zie pag 14). Ook de ‘marketinggroep’, een werkgroep met mensen uit het handelscircuit, zoekt nieuwe wegen om de bekendheid van Demeter te vergroten. Daarbij vormen de vele mensen die een bezoek brengen aan biodynamische boerderijen - naar schatting een kleine miljoen per jaar - een interessante doelgroep. Nu het landbouwbeleid ernaar streeft dat in 2030 15% van het landbouwareaal biologisch is, is het te verwachten dat de komende jaren de afzet een forse impuls krijgt.

Omzetcijfers van licentiehouders

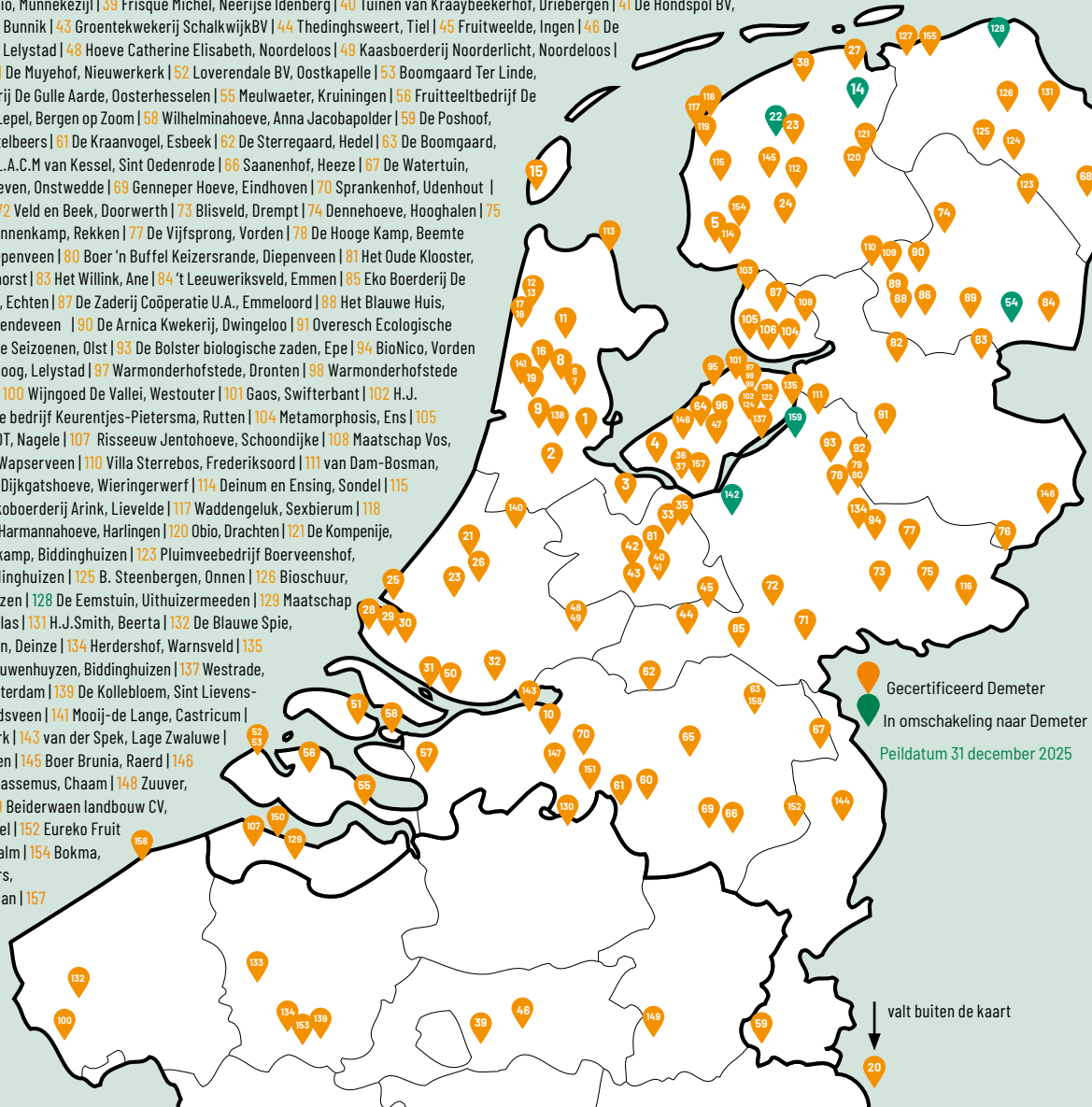
Handelaren en (boerderij)verwerkers met een Demeter licentie geven aan Stichting Demeter ieder jaar door hoeveel omzet (*) zij hebben gerealiseerd aan producten die ze zelf hebben verwerkt of (her) verpakt, bijvoorbeeld de productie van kaas, brood, sap of muesli. Sinds 2019 geven handels- en verwerkingsbedrijven ook door hoeveel omzet (**) zij verhandelen aan Demeter producten (niet hun eigen geregistreerde producten), bijvoorbeeld sap van een licentiehouders uit Duitsland dat door een Nederlandse licentiehouders wordt verkocht. Maar ook de omzetten van handelaren in onverpakte AGF die als Demeter is verkocht, valt onder deze handelsomzet. Deze figuur laat zien hoe de Demeter omzet zich bij de licentiehouders ontwikkelt door de jaren heen, maar deze cijfers zijn niet vergelijkbaar met consumentenbestedingen in winkels en andere verkooppunten. Die omzetcijfers zijn niet bekend.

Figuur 2.3 Omzet van Demeter handelaren, verwerkers en boerderijverwerkers in Nederland en Vlaanderen (in miljoen euro)

BIODYNAMISCHE BOERDERIJEN

1 De Stadshoeve, Amsterdam | 2 Ridammerhoeve, Amstelveen | 3 Land en Boschzigt, 's-Graveland | 4 De Stadsboerderij, Almere | 5 Gerritsma Smink, Elahuizen | 6 Konijn-Koopman Beheer, Z.O. Beemster | 7 Sonnevanc, Beemster | 8 Firma- Zijp-Melse, De Rijp | 9 Rutte-van Tunen, Zaandam | 10 Tuinderij Moervliet, Breda | 11 Veelust, Hensbroek | 12 De Lepelaar, St. Maarten | 13 Buitenplaats, Eenigenburg | 14 Doetie's Geiten, Aldwâld | 15 Novalishoeve, Den Hoorn | 16 Natuurlijk Genoegen, Driehuizen | 17 De Noorderhoeve, Schoorl | 18 Raphaelstichting Scorlewald, Schoorl | 19 De Rodenburghoeve, Uitgeest | 20 Betriebsgemeinschaft Terrenhof, St Vith (valt buiten de kaart)| 21 C.T.M. van Swieten, Stompwijk | 22 Biologisch melkveebedrijf Kiestra, Wyns | 23 Louwsmar, Tytsjerk | 24 De Nije Mieden, Haskerdijken | 25 Be-Leaf, 's-Gravenzande | 26 Weleda, Zoetermeer | 27 Timpelsteed, Engwierum | 28 A. de Winter, Oostvoorne | 29 Frank de Koning, Tinte | 30 Poldervaart BV, Vierpolders | 31 PC v/d Erve Biologische Akkerbouw, Goudswaard | 32 Nieuw Bonaventura, 's-Gravendeel | 33 Het Derde Erf, Soest | 34 Zonnekouter, Machelen-Zulte | 35 De Heerlijkheid Groot Weede, Hoogland | 36 Van Andel Bio, Zeewolde | 37 De Zonnehoeve, Zeewolde | 38 Bakker bio, Munnekezijl | 39 Frisque Michel, Neerijse Idenberg | 40 Tuinen van Kraaybeekerhof, Driebergen | 41 De Hondspol BV, Driebergen | 42 Tuinderij Amelis'hof, Bunnik | 43 Groentekwekerij SchalkwijkBV | 44 Thedinghsweert, Tiel | 45 Fruitweelde, Ingen | 46 De Fruittuin, Tiel-Winge | 47 AkkerRijk, Lelystad | 48 Hoeve Catherine Elisabeth, Noordeloos | 49 Kaasboerderij Noorderlicht, Noordeloos | 50 Biostee Teelt, Zuid-Beijerland | 51 De Muyehof, Nieuwerkerk | 52 Loverendale BV, Oostkapelle | 53 Boomgaard Ter Linde, Oostkapelle | 54 Biologische boerderij De Gulle Aarde, Oosterhesselen | 55 Meulwaeter, Kruiningen | 56 Fruitteeltbedrijf De Ring, Oud Sabbinge | 57 De Kromme Lepel, Bergen op Zoom | 58 Wilhelminahoeve, Anna Jacobapolder | 59 De Poshoof, Maastricht | 60 Beersche Hoeve, Oostelbeers | 61 De Kraanvogel, Esbeek | 62 De Sterregaard, Hedel | 63 De Boomgaard, Zeeland | 64 Saalland, Lelystad | 65 L.A.C.M van Kessel, Sint Oedenrode | 66 Saanenhof, Heeze | 67 De Watertuin, Groeningen | 68 Bio-boerderij Landleven, Onstwedde | 69 Gennepier Hoeve, Eindhoven | 70 Sprankenhof, Udenhout | 71 Doornik Natuurakkers, Bemmelen | 72 Veld en Beek, Doorwerth | 73 Blisveld, Drempel | 74 Dennehoeve, Hooghalen | 75 Boerderij Ruimzicht, Halle | 76 De Dennenkamp, Rekken | 77 De Vijfsprong, Vorden | 78 De Hooge Kamp, Beemte Broekland | 79 De Oosterwaarde, Diepenveen | 80 Boer 'n Buffel Keizersrande, Diepenveen | 81 Het Oude Klooster, Werkhoven | 82 De Zonnehorst, Punthorst | 83 Het Willink, Ane | 84 't Leeuweriksveld, Emmen | 85 Eko Boerderij De Lingehof, Randwijk | 86 Naaberhoeve, Echten | 87 De Zaderij Coöperatie U.A., Emmeloord | 88 Het Blauwe Huis, Ruinerwold | 89 Op De Goede Weg, Tiendeveen | 90 De Arnica Kwekerij, Dwingeloo | 91 Overesch Ecologische Landbouw, Raalte | 92 Overkempe, De Seizoenen, Olst | 93 De Bolster biologische zaden, Epe | 94 BioNico, Vorden | 95 De Stek, Lelystad | 96 De Zonneboog, Lelystad | 97 Warmonderhofstede, Dronten | 98 Warmonderhofstede BV, Dronten | 99 Mts Twisk, Dronten | 100 Wijngoed De Valle, Westouter | 101 Gaos, Swifterbant | 102 H.J. Westers, Biddinghuizen | 103 Melkvee bedrijf Keurentjes-Pietersma, Rutten | 104 Metamorphosis, Ens | 105 Giessen BIO, Tollebeek | 106 LONK-LOT, Nagele | 107 Risseeuw Jentohoeve, Schoondijke | 108 Maatschap Vos, Kraggenburg | 109 De Vrolijke Noot, Wapserveen | 110 Villa Sterrebos, Frederiksoord | 111 van Dam-Bosman, Hattem | 112 Burdineplaats, Nes | 113 Dijkgatshoeve, Wieringerwerf | 114 Deinum en Ensing, Sondel | 115 Brandsma's Plaets, Bolsward | 116 Ekoboerderij Arink, Lievelede | 117 Waddengeluk, Sexbierum | 118 Gerbranda State, Pietersbierum | 119 Harmannahoeve, Harlingen | 120 Obio, Drachten | 121 De Kompenije, Drachtstercompagnie | 122 Rijk- Hartkamp, Biddinghuizen | 123 Pluimveebedrijf Boerveenshof, Gasselternijveen | 124 Fruitful, Biddinghuizen | 125 B. Steenberg, Onnen | 126 Bioschuur, Meeden | 127 Nieuw Bromo, Hornhuizen | 128 De Eemstuijn, Uithuizermeeden | 129 Maatschap Quist, IJzendijke | 130 Widar, Merksplas | 131 H.J.Smith, Beerta | 132 De Blauwe Spie, Noordschote | 133 De Wassende Maan, Deinze | 134 Herdershof, Warnsveld | 135 Rombouts Hoeve Borteldonk | 136 Nieuwenhuysen, Biddinghuizen | 137 Westrade, Dronten | 138 Fruittuin van West, Amsterdam | 139 De Kollebloem, Sint Lievens-Esse | 140 Eko-logisch, Roelofsarendsveen | 141 Mooij-de Lange, Castricum | 142 Boerderij de Braamstruik, Nijkerk | 143 van der Spek, Lage Zwaluwe | 144 Pluimveebedrijf de Bruijn, Leunen | 145 Boer Brunia, Raerd | 146 Westers, Zeewolde | 147 Wijngaard Dassemus, Chaam | 148 Zuuver, Buurse | 149 Veldkleur, Rummen | 150 Beiderwaan landbouw CV, Hoofdplaat | 151 De Regte Heijden, Riel | 152 Eureko Fruit BV, Helenaveen | 153 Oubobours Zwalm | 154 Bokma, Smallebrugge | 155 Horaholm Westers, Hornhuizen | 156 't Reigershof, De Haan | 157 Biologisch Landbouwbedrijf N227 Zeewolde | 158 Het Nieuwe Erf, Zeeland | 159 Laanzichtshoeve VOF Oldebroek

DEMETER HANDELAREN VERWERKERS EIND 2025

Handelaren en verwerkers

Biofresh Belgium MV/SA | Gavere (B)
Cacao Latitude BV | Brugge (B)
Eleadora SRL/BV | Kraainem (B)
Ets. Mandy-Mapol | Uccle (B)
Fritz Vanlerberghe | Passendale (B)
IJzerkotmolen | Sint-Maria-Latem (B) N
Thylbert bvba | Oedelem (B)
Warmenbol cvba | Aartselaar (B)
Aaldering Bio ui | Biddinghuizen
Aaldering Trade BV | Biddinghuizen
Aardappelgroothandel Jansen-Dongen BV | Tilburg
Agrico (afd Bioselect) | Emmeloord
AgroFair Benelux BV | Barendrecht
Agro Impex BV | Tollebeek
Bakkerij Verbeek BV | Brummen
BD Graan BV | Middenmeer
BD-Totaal BV | Houten
BeFair Bio BV | Poeldijk
Bibos BV/Onze Bio Slager | Breda
Bidfood BV | Ede
Bio Beta BV | Zeewolde
Bio-Brass | Zeewolde
Bio Freshi Produce BV | Breda
BIO-Center ZANN | Berkel en Rodenrijs
Bio-Freshi BV | Dongen
BioMasters | Geldermalsen
Bioorganic Holland BV | Horn
Bioport BV | Leiden N
BioRey BV | Eindhoven
BioRomeo BV | Ens
Biostee BV. | Zuid-Beijerland
Biotropic BV | Bleiswijk
Biovoordeel | Baflo
Cheesepack | Arkel
Chocolatemakers B.V. | Amsterdam
CIV Superunie BA | Beesd
Clearspring Ltd. | Haulerwijk
Coöperatie Harvest House U.A. | Maasdijk
Cordier NL | Zoetermeer
Craft Dairy VOF | 2e Exloërmond
Crafting Markets B.V. | Amsterdam
Crisp BV | Amsterdam

De Grote Kamp BV | Uden
De Schakel Contractteelt BV | Helmond
De Terp Trading | Erichem
De Traay | Lelystad
De Woeste Grond | Sellingen
Deli Harmony | Hedel
Delta Wines Nederland B.V. | Wad-dinxveen
Do-it BV | Barneveld
Ecomild | Hengelo (Ov)
Energy Food Ingredients | Breda N
Eosta BV | Waddinxveen
Fairtrasa Holland BV | Naaldwijk
Flevolof BV | Espel
Flevosap BV | Biddinghuizen
Fresh Way of thinking BV | Luttjebroek
Gebr. Rademaker BV | De Hoef
Global Organics Europe BV | Nijkerk
Goodfoods BV | Rooden
Gourmet CV | Grootebroek
Green Organics BV | Dronten
Hagranop BV | Nagele
Hampstead Organic BV | Roden
Heegsma BV | Lemmer
Het Blauwe Huis BV verwerking | Ruinerwold
Het Zonneliel | Zeewolde
Hofweb | Biddinghuizen
Holland Pharma | Borculo
Hortica BV | Andijk
IPOKI BV | Poeldijk
Just Organic Service & Trading BV | Hoorn
Kaasmakerij Henri Willig BV | Heerenveen
Laarakker Bio BV | Well
LOADS collection B.V. | Spannum N
Maasover Cold Store BV | Waspik
Machandel BV | Haulerwijk
NaNa Bio BV | Helmond
Nature Bio Foods BV | Maasvlakte Rotterdam
Natuurplan BV | Holten
Odin Groothandel B.V. | Geldermalsen | Geldermalsen
Oerlemans Foods Waalwijk BV | Waalwijk

Orange Import BV | Marknesse
Organic Flavour Company BV | Veendaal
Organic Goatmilk Coöperatie | Rijen
OTC Organics BV | Dronten
Permare Organics B.V. | uitgeest N
Polderfresh Verwerking | Espel
Pulsbio BV | Abbekerk
Realflavors | Zaltbommel
Reudink BV | Lochem
Rossano Wijnimport | Nuenen
Rouveen Kaasspecialiteiten | Rouveen
RSQ Bio-B.V. | Schoondijke
Sligro Food Group Nederland BV | Veghel
Stoker Organica BV | Biddinghuizen
T.O.F.F. BV. | Barendrecht
TLANT | Den Bosch
Top Fresh Handel BV | Kraggenburg
Tradin | Amsterdam
TVA Organics B.V. | Zeewolde
Twisk Organic Trade BV | Dronten
Udea BV | Veghel
Van der Westen Organic Family Bakery | Waspik
Van Woerden Flevo BV | Biddinghuizen
Van den Bosch Import-Export-Transito BV | Alkmaar N
Vandersterre Holland B.V. | Bodegraven
vanRijsingensource BV | Helmond
Vine to Wine | Utrecht N
Vinoblesse BV | Baarn N
Weerribben Zuivel BV | Nederland
Xenia Europa BV | Oss
Zonnepelt | Lelystad

Boerderijverwerkers

't Reigershof CV | De Haan (B) N
Widar Fonds VZW | Merksplas (B)
Wijngoed De Valle | Westouter (B)
Bio-boerderij Landleven | Onstwedde
BioNico BV | Warnsveld

Boerderij Op den Goede Weg | Tiendeveen
Boerderij Ruimzicht | Halle
De Bolster BV | Epe
De Buitenplaats | Eenigenburg
De Dennenkamp | Rekken
De Hondspol VOF | Driebergen
De Kompenije | Drachtstercompagnie
De Muyhof | Nieuwekerk
De Noorderhoeve, Raphael Stichting | Schoorl
De Stadsboerderij | Almere
De Vijfsprong | Vorden
De Zaderij Coöperatie U.A. | Emmeloord
Dijkgatshoeve, Raphaelstichting | Wieringerwerf
Eureko Fruit BV | Helenaveen
Firma Nieuw Bromo van Tilburg Waddenmax | Hornhuizen
Fruitteeltbedrijf De Boomgaard / Biofruit Afzetcombin. | Zeeland
Fruitteeltbedrijf De Ring | Oud Sabbinge
Fruitweelde BV | Ingen
Gaos | Swifterband
Kaasboerderij Noorderlicht | Noordeloos
Maatschap Nieuw Bonaventura | 's Gravendeel
Hoeve Borteldonk Maatschap Rombouts | Dronten
Mts Twisk | Dronten
Novalishoeve | Den Hoorn
Pluimveebedrijf Boerveenshof | Gasselternijveen
Ridammerhoeve | Amstelveen
Saanenhof | Heeze
Tuinbouwbedrijf FJJ de Koning BV | Tinte
Warmonderhofstede | Dronten
Wijngaard Dassemus | Chaam
Wilhelminahoeve vof | St Philipsland
Zorgboerderij Naaberhoeve | Echten
Zuuver | Buurse

N: nieuw in 2025 (B): België

Biodynamische organisaties

VERBREIDING, VERDIEPING EN ACTIE

Groengezond: brede beweging voor gezonde landbouw en gezond voedsel

In 2025 ging de publiekscampagne GroenGezond van start, een initiatief waarin meer dan veertig organisaties uit de landbouw, natuur- en milieubescherming, dierenwelzijn en volksgezondheid hun krachten bundelen. Deze campagne bouwt voort op het Groenboerenplan waar Stichting Demeter één van de initiatiefnemers is geweest en nu nog steeds met onder andere Biohuis, Caring Farmers en de Federatie van Agro-ecologische Boeren een actieve rol speelt in de landelijke en provinciale lobby.

GroenGezond richt zich vooral op communicatie en wil een breed publiek laten zien dat de gezondheid van mensen onlosmakelijk verbonden is met de gezondheid van bodem, water, natuur en landbouw. Door consumenten bewust te maken van deze samenhang, stimuleert de campagne keuzes die bijdragen aan een duurzamer en gezonder voedselsysteem.

De officiële aftrap vond plaats tijdens een gezamenlijke bijeenkomst met vertegenwoordigers van alle deelnemende organisaties. Herman Wijffels verzorgde de openingslezing en benadrukte dat de transitie naar een landbouw zonder chemische bestrijdingsmiddelen niet alleen een technische of economische opgave is, maar vooral een maatschappelijke en culturele verandering vraagt.

Winterconferentie verdiept visie op landbouw als levende gemeenschap

Afgelopen jaar kwamen Demeter boeren, tuinders en andere betrokkenen samen tijdens de BD Winterconferentie bij de Warmonderhof in Dronten. Het programma was geïnspireerd op het boek *Van agro-industrie naar landbouwkunst* van Manfred Klett.

De belangstelling voor de visie van Klett reikt verder dan de Winterconferentie alleen. Op verschillende biodynamische bedrijven zijn

De Boerentroonrede van Tim Moerman over 100 jaar Loverendale werd opgenomen in de koeienstal op Loverendale

leesgroepen ontstaan waarin boeren, medewerkers en betrokkenen samen het boek van Klett bestuderen en bespreken. Deze gesprekken helpen om de ideeën te vertalen naar de dagelijkse praktijk op het bedrijf en versterken de gezamenlijke zoektocht naar een landbouw die meer is dan voedselproductie alleen.

Inzet voor groene en gezonde gemeenten

Gemeenten hebben veel invloed op onze leefomgeving en op de mogelijkheden voor duurzame landbouw en gezond voedsel. In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2026 is daarom binnen het Groenboerenplan een manifest opgesteld met een praktisch lobbypakket. Dit pakket helpt betrokken burgers en organisaties om lokaal aandacht te vragen voor keuzes die bijdragen aan een groene en gezonde leefomgeving. Er wordt onder meer aandacht gevraagd voor meer ruimte voor biologische en biodynamische boeren en voor beleid dat aansluit bij een toekomstbestendig voedselsysteem.

Boerentroonrede verbindt verleden, heden en toekomst

De Boerentroonrede is inmiddels uitgegroeid tot een vaste waarde binnen de biodynamische sector. Dit jaarlijkse initiatief van Stichting Demeter en de BioAcademy, gepresenteerd tijdens de Biobeurs, biedt biodynamische boeren en tuinders een podium om hun visie op de toekomst van de landbouw te delen.

In 2026 stond de Boerentroonrede in het teken van een bijzonder jubileum: 100 jaar Loverendale Ter Linde, het oudste nog in bedrijf zijnde biodynamische landbouwbedrijf ter wereld. Tim Moerman, ondernemer van Loverendale, blikte terug op een eeuw biodynamische landbouw en verbond de geschiedenis van het bedrijf met de grote uitdagingen van deze tijd, zoals bodemvruchtbaarheid, voedselkwaliteit, biodiversiteit en de toekomst van het boerenbedrijf.

Samen opkomen voor keuzevrijheid rond nieuwe gentechnieken

De discussie over de toelating van Nieuwe Genomische Technieken (NGT's) stond het afgelopen jaar hoog op de Europese agenda. Stichting Demeter heeft zich in het spoor van de Biodynamic Federation Demeter International actief ingezet om het standpunt van de bio-

logische en biodynamische sector onder de aandacht te brengen van beleidsmakers en het brede publiek. Dat gebeurde in nauwe samenwerking met Biohuis, Bionext, de Biodynamische Vereniging, IFOAM Organics Europe en andere Europese biologische organisaties. Gezamenlijk pleitten zij voor behoud van etikettering, traceerbaarheid en de mogelijkheid voor boeren, verwerkers en consumenten om bewust te kiezen voor teelt en producten zonder nieuwe gentechnieken.

Ondanks deze gezamenlijke inzet werd de nieuwe Europese NGT-verordening in juni 2026 aangenomen. De regelgeving maakt onderscheid tussen twee categorieën nieuwe genomische technieken, waarbij een deel van de genetisch aangepaste planten onder een lichter toelatingsregime komt te vallen. Voor de biodynamische sector betekent dit dat blijvende aandacht nodig is voor een transparante keten, goede afspraken over traceerbaarheid en het behoud van keuzevrijheid voor boeren en consumenten.

Dierwaardige veehouderij: kans om biodynamische visie zichtbaar te maken

In juni 2025 werd het 'Convenant Stappen naar een dierwaardige veehouderij' ondertekend door overheid, landbouworganisaties, marktpartijen en maatschappelijke organisaties. Het convenant vormt een gezamenlijke route richting 2040 waarin afspraken zijn gemaakt over verdere verbetering van het welzijn van landbouwhuisdieren. Namens het GroenBoerenPlan heeft Stichting Demeter op verschillende momenten bijgedragen aan het debat. Demeter boeren zoals John Arink zijn in de lobby - die vooral gevoerd is door Caring Farmers - vaak als voorbeeld genoemd voor dierwaardige veehouderij. Hoewel het convenant inzet op het beëindigen van het onthoornen van runderen, groeit tegelijkertijd de toepassing van genetische hoornloosheid. Door het gesprek over dierenwelzijn te verbreden naar ruimte geven aan natuurlijk gedrag, kan de biodynamische landbouw een waardevolle bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de veehouderij van de toekomst.

Stichting Demeter

DICHTER BIJ BOEREN ÉN CONSUMENTEN

Een sterk keurmerk draait niet alleen om goede normen, maar ook om verbinding. Daarom investeerde Stichting Demeter het afgelopen jaar nadrukkelijk in het versterken van de relatie met zowel boeren als consumenten.

Om de afstand met Vlaamse licentiehouders te verkleinen, maakte certificeerder landbouw Elise Padmos een ronde langs vrijwel alle Demeter-bedrijven in Vlaanderen. De bezoeken boden ruimte voor persoonlijke gesprekken, het uitwisselen van ervaringen en het bespreken van kansen en knelpunten.

Ook richting consumenten werd de zichtbaarheid van Demeter verder vergroot. Tijdens de jaarlijkse Demeter-weken (weken 40 en 41) besteedden biologische winkels extra aandacht aan Demeter-producten, ondersteund met voorlichting over de meerwaarde van biodynamische landbouw voor bodem, biodiversiteit, dierenwelzijn en voedselkwaliteit.

Demeter-boerderijen, die gezamenlijk circa één miljoen bezoekers per jaar ontvangen, vormen een unieke plek waar consumenten de biodynamische landbouw kunnen ervaren, vragen kunnen stellen en met eigen ogen kunnen zien waar het Demeter-keurmerk voor staat. Voor de bezoekboerderijen is er gewerkt aan nieuwe initiatieven, zoals ‘Ontmoet je Koeroe’, een interactieve beleving die bezoekers kennis laat maken met de bijzondere rol van de koe binnen de biodynamische landbouw.

Samen werken aan een sterk Demeter-keurmerk

Afgelopen jaar stond voor Stichting Demeter in het teken van samenwerking en betrokkenheid. Samen met licentiehouders, bestuur, de Demeter Voorwaarden Commissie (DVC) en de Demeter

Leden van bestuur, commissies DVC en DLC en bureamedewerkers hadden op Boerderij Ruimzicht in Halle een bijeenkomst en rondleiding

Licentie Commissie (DLC) is gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de organisatie en het Demeter-keurmerk.

Tijdens een gezamenlijke bijeenkomst op boerderij Ruimzicht is gesproken over hoe besluitvorming transparanter, democratischer en beter afgestemd kan worden op de praktijk. Daaruit kwamen concrete plannen voort, zoals het vaker raadplegen van licentiehouders via enquêtes en een intensievere samenwerking tussen de commissies. De kennis en ervaring uit het werkveld wordt zo nog beter benut.

Door het jaar heen hielden commissies zich bezig met actuele vraagstukken rond bemesting, dierenwelzijn en internationale ontwikkelingen. Daarbij bleef het uitgangspunt steeds hetzelfde: de hoge kwaliteitsnormen van Demeter behouden én tegelijk ruimte bieden voor nieuwe ontwikkelingen.

Vernieuwende certificering met PGS-pilot

Voor een toenemend aantal kleinschalige tuinderijen en zorgboerderijen met lokale, directe afzet sluit het bestaande certificeringssysteem niet altijd goed aan. Daarom is Stichting Demeter gestart met

een pilot voor Demeter Participatory Guarantee Systems (PGS): een vernieuwende vorm van certificering waarbij kwaliteit, vertrouwen en gezamenlijke ontwikkeling centraal staan. Het is bedoeld voor bedrijven die werken of willen werken volgens de biodynamische principes maar niet altijd aangesloten willen zijn bij de landelijke bio-controles van Skal. PGS is internationaal binnen BFDI (Biodynamic Federation Demeter International) een bekend concept. Het wordt al succesvol toegepast in Brazilië, Chili en Zuid-Afrika.

Na een oproep en een enquête hebben ruim veertig bedrijven zich aangemeld. Tijdens twee online informatiebijeenkomsten maakten zij kennis met PGS als alternatief certificeringssysteem. Inmiddels is een eerste groep van twaalf bedrijven gestart met een tweejarige pilot. De deelnemers verdiepen zich in de Demeter-normen, voeren een zelfevaluatie uit en bezoeken elkaars bedrijven om ervaringen uit te wisselen en elkaar te beoordelen.

Met deze pilot verkent Stichting Demeter een nieuwe weg om biodynamische landbouw toegankelijker te maken, zonder concessies te doen aan kwaliteit. De komende twee jaar zullen uitwijzen hoe deze vernieuwende aanpak kan bijdragen aan een sterke, betrokken en toekomstgerichte Demeter-gemeenschap.

Biodynamische preparaten in beeld gebracht

Om de toepassing van preparaten toegankelijker te maken, nam Stichting Demeter afgelopen jaar het initiatief voor de film: Biodynamische preparaten maken, toepassen en begrijpen. Film-maker David Lammers volgde een jaar lang tuinder Jasper Sinoo van de Tuinen van Kraaybeekerhof, die stap voor stap laat zien hoe hij spuit- en compostpreparaten maakt en toepast. De film is opgedeeld in afzonderlijke hoofdstukken, zodat elk preparaat ook apart bekeken kan worden. Na een succesvolle première op Kraaybeekerhof is de film nu voor iedereen beschikbaar via het YouTube-kanaal van Stichting Demeter.

Toekomstbestendig certificeringssysteem

Een betrouwbare certificering vraagt om een modern en toekomstbestendig systeem. Daarom is Stichting Demeter in 2026 overgestapt op Ecert, een digitaal certificeringssysteem dat al door meerdere Demeter-organisaties binnen Biodynamic Federation Deme-

ter International wordt gebruikt. Gegevens over bedrijven, inspecties, certificaten en productregistraties worden overzichtelijk op één plek beheerd. Hierdoor kunnen inspecties efficiënter worden gepland, certificaten vollediger worden opgesteld en productgegevens eenvoudiger actueel worden gehouden. De ontwikkeling stopt hier niet. Vanaf 2027 krijgen licentiehouders toegang tot een eigen online omgeving, waarin zij hun certificeringsgegevens en documenten kunnen inzien en beheren. Daarmee investeert Stichting Demeter in een robuust certificeringssysteem dat de groei en verdere professionalisering van de biodynamische sector de komende jaren ondersteunt.

Jaarcijfers

De inkomsten zijn in vergelijking met 2024 nagenoeg gelijk gebleven. Qua uitgaven heeft Stichting Demeter in 2025 een voorzichtiger koers gevaren omdat we in ons jubileumjaar 2024 van 100 jaar BD-landbouw een fors – ingecalculeerd- negatief resultaat hadden geboekt. Dat is in 2025 weer gelijk getrokken.

Opbrengsten en kosten van Stichting Demeter in 2025 en 2024		
Opbrengsten	2025	2024
Bijdragen licentiehouders	496.760	462.367
Projectinkomsten en overige	31.531	56.606
Totaal	528.291	518.973
Kosten		
Personele kosten	323.844	337.542
Huisvesting en overige kosten	62.835	45.638
Certificering	51.888	73.262
Promotie en voorlichting	29.698	40.897
Projecten	13.670	57.490
Resultaat	46.356	-35.856
Totaal	528.291	518.973

BD-Vereniging ONTMOETEN

De Biodynamische Vereniging is één van de organisaties die bijdraagt aan de landbouw van de toekomst in Nederland. Werken aan een duurzame landbouw, de zorg voor de Aarde, spiritualiteit, gezonde voeding; dat zijn thema's die breed spelen en waar veel mensen actief bij betrokken zijn. De BD-Vereniging vindt samenwerking daarom belangrijk. Samen staan we sterker en bereiken we meer.

Federatie voor Agro-ecologische boeren.

Als lid van de Federatie voor Agro-ecologische boeren neemt de BD-Vereniging deel aan de organisatie van inspiratie-bijeenkomsten, zoals de Boerenlandbouwconferentie, en aan activiteiten rondom het Groenboerenplan. Afgelopen jaar is bijvoorbeeld actief gelobbyd in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen om werk te maken van lokaal voedsel- en landbouwbeleid.

Samenwerking rondom Vitale Voeding

Samen met de Vereniging van Natuurvoedingskundigen (VNVK) en de Community Vitaal Voedsel organiseerde de vereniging op 30 januari 2026 een conferentie over Vitaal Voedsel. Deze zeer geslaagde dag trapte af met inleidingen door gerenommeerde sprekers, Machteld Hüber, Rineke Dijkinga en Petra Essink, gevolgd door allerlei workshops van experts.

Machteld Huber van Institute for Positive Health vertelde over haar wetenschappelijke zoektocht naar voedingskwaliteit, meetbaarheid en gezondheidseffecten. Haar streven is om als arts en onderzoeker vanuit de gevestigde wetenschap de vitaliteit uit voeding aan te tonen. Dit heeft onder meer geleid tot een nieuwe definitie van het begrip gezondheid, gericht op kwaliteit van leven in plaats van de focus op gebreken

Rineke Dijkinga vertelde over het belang van een gezonde bodem om te komen tot vitaal voedsel. Ze streeft naar MOOI eten uit een

Levendige uitwisseling tijdens de Boerenlandbouwconferentie van Federatie voor Agro-ecologische boeren

gezonde bodem welke voor ons mensen goed verteerbaar is. Eet dan vooral wat het land je biedt, met het seizoen mee en leer hoe je overvloed kan bewaren, is haar visie.

Door de toehoorders te laten wortelen als een koren-aar en te experimenteren met spruitjes, nam Petra Essink iedereen mee in haar pleidooi voor Vitale Voeding. Voedingskracht voorbij de nutriënten. Onze voeding heeft ons namelijk een verhaal te vertellen. Het hele verhaal van wortelen, kiemen, rekken en strekken, de vorming door zonlicht en warmtekracht om bloem en vrucht te maken, de plant doorleeft dit allemaal. Dat voedt ons.

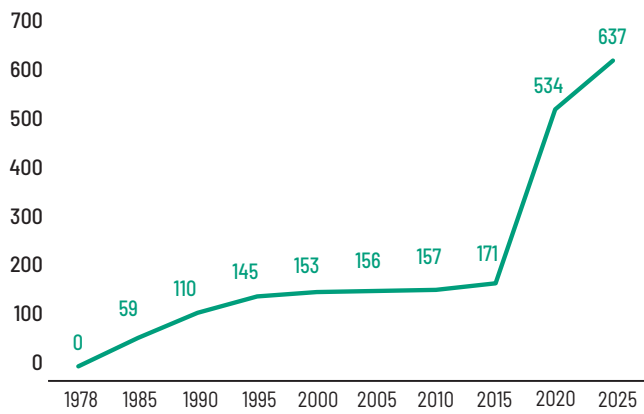
Kijk voor overige activiteiten op bdvereniging.nl. Jaarverslagen lees je via bdvereniging.nl/over-ons/beleid. De presentaties van de sprekers van de Vitaal Voedsel dag vind je via vitaal-voedsel.nl/verslagen-bijeenkomsten.

Aantal leden van de Biodynamische Vereniging

Soort lidmaatschap	1/7/2023	1/7/2024	1/7/2025	1/7/2026
Basis- en jeugdleden	1425	1437	1414	1408
Beroepsleden	430	420	407	399
Totaal	1855	1857	1821	1807

Aardpeer-BD Grondbeheer GROOTSTE CAMPAGNE OOI

Boerderij Loverendale is in 1926 opgericht door Marie Tak van Poortvliet. Zij heeft alle grond en gebouwen nagelaten aan Cultuurmaatschappij Loverendale, de voorloper van Stichting Loverendale. De grond van Loverendale is dus ooit vrij geweest. De pioniersrol was een zware taak en bracht het bedrijf afgelopen eeuw een paar keer op het randje van de afgrond. Het bedrijf werd onder andere gered met hypotheeken op de grond. Het laatste Loverendale bestuur heeft gezegd: de grond mag niet langer het kind van de rekening worden. Ze zijn op zoek gegaan naar een partner, die op de grond kan passen. Zo is het idee ontstaan om de grond - via een fusie - onder te brengen bij BD Grondbeheer. Gelijktijdig met de fusie is de bedrijfsvoering losgekoppeld van de grond en een paar jaar later is Boomgaard Ter Linde ook onderdeel geworden van Loverendale. Op de grond, die BD Grondbeheer heeft overgenomen, rust nog wel de last van het verleden: een schuld van 5,6 miljoen euro. Met de campagne 'Loverendale voor altijd vrij' is BD Grondbeheer gestart om die schuld af te lossen. Het is haar grootste campagne ooit. Ruim 1.600 mensen hebben de actie al gesteund met een donatie. Er is nog een lange weg te gaan waarbij elke bijdrage telt.

De groei van BD Grondbeheer in hectare sinds haar oprichting in 1978

Doorstart Zonnehorst

Afgelopen jaar was een spannende periode voor de Zonnehorst. Henk en Hillie Bunschoek, die de biodynamische tuindersbedrijf in 1980 hebben opgericht en vanaf 2003 de grond in fases hebben ondergebracht bij BD Grondbeheer, hadden hun levenswerk in 2022 na 42 jaar overgedragen aan een enthousiaste, jonge tuinder. Na een paar zware jaren is hij in 2025 failliet gegaan. Omdat er meerdere gegadigden waren voor een doorstart van de tuinderij heeft BD Grondbeheer een selectieprocedure uitgeschreven. Floris en Yael Bunschoek, de zoon en schoondochter van Henk en Hillie, zijn op basis van een realistisch en inspirerend bedrijfsplan uitgekozen als de nieuwe ondernemers. Daarmee is de familie Bunschoek weer terug op de Zonnehorst.

Floris en Yael maken een doorstart op de Zonnehorst

Terugbetaling Samen voor Grond Obligaties

BD Grondbeheer heeft in juni 2026 aan 375 obligatiehouders de eerste Samen voor Grond obligaties terugbetaald. Aardpeer, Samen voor Grond, is in 2021 gelanceerd als een nieuwe beweging en heeft drie keer Samen voor Grond obligaties uitgegeven. Met deze obligaties is er grond aangekocht voor 13 natuurvriendelijke boeren. De obligaties met een looptijd van vijf jaar liepen dit jaar af. Meer dan 50 obligatiehouders zagen af van de terugbetaling en hebben hun obligaties gedoneerd.

Warmonderhof WERKEN AAN RELATIE MET OMGEVING EN SECTOR

Landschap van Koplopers: agroforestry en lekker eten

Stichting Warmonderhof is op haar akkers gestart met agroforestry. Hiermee wil ze de bodemvruchtbaarheid verbeteren en het organische stofgehalte verhogen en ziet zij kansen voor biodiversiteit en klimaatbestendigheid. De eerste aanplant van bomen en struiken is deel van een onderzoek van Louis Bolk Instituut naar de functie en werking van agroforestry binnen het akkerbouw- en melkveebedrijf. De resultaten vormen ook waardevolle kennis voor de studenten. Komend jaar vervolgt Stichting Warmonderhof met de verdere inrichting van het landschap om haar bedrijven en bouwt zij verder aan haar publieksgerichtheid en lokale inbedding met de Hofwinkel en de Hofzaal, die beide dit jaar in de prijzen vielen: met 'Beste boerderijwinkel Flevoland 2025' en 'Eerste prijs Chef's Challenge Flevoland 2025' voor smaakvol, duurzaam en lokaal eten. Dit alles is een erkenning en beloning voor het dagelijkse werk van boeren, tuinders en koks aan de kwaliteit, smaak en duurzaamheid.

Koersplan en wervingsaanpak

Afgelopen jaar heeft het onderwijsteam van Aeres MBO Warmonderhof haar energie gestoken in een koersplan voor de komende vier jaar. Daarin richt zij nadrukkelijk de blik naar buiten, om zo verder aan te sluiten bij wat jongeren en de sector tegenwoordig vragen. Vanaf september 2025 is een nieuwe jongerenbenadering ingezet voor de werving van studenten. Ook werd verder gebouwd aan de Warmonderhof Community-database via welke de gemeenschap van (praktijk)bedrijven en (oud)-Warmonderhoffers steeds beter betrokken kan worden bij de werving. Het lijkt erop dat daarmee de dalende studentenaantallen zijn gestabiliseerd, en zelfs licht gaan stijgen met ingang van komend schooljaar. Belangrijke uitgangspunten van het koersplan zijn: het aanbie-

den van een breder palet aan duurzame landbouwvormen, meer samenwerking met bedrijven, uitbreiding van het opleidingsaanbod met landbouwnevenactiviteiten en onderzoekend leren. Het team streeft ernaar, een boer van de toekomst op te leiden als een bedrijfskundige die kan meebewegen met de uitdagingen en kansen die de sector van haar vraagt, door adaptief en onderzoekend te zijn.

Bodem Challenge

Een aansprekend voorbeeld van dit onderzoekend leren en meer naar buiten richten, was de Bodem Challenge in april; een samenwerking van gangbare, biologische en biodynamische veehouderij- en gemengde landbouwopleidingen Aeres MBO Warmonderhof, Terra, Zone College, Vonk, Aeres HBO en Yuverta. Maar liefst 65 mbo- en hbo-studenten onderzochten en vergeleken biodiversiteit, bodemstructuur, nitraatgehalten en mestsamenstelling op de biodynamische gemengde boerderij van Stichting Warmonderhof, Aeres Weidestal biologisch en de gangbare Aeres Flevostal. Dit zorgde voor een verbreding van de blik van zowel studenten als de begeleidende docenten in alle drie de landbouwsystemen.

Schooljaar	2023-24	2024-25	2025-26	2026-27 *
BOL	88	81	77	77
BBL	185	162	159	181
Totaal	273	243	236	258

* Studentenaantallen per 25 augustus 2026

Kraaybeekerhof DE KRACHT VAN DE GEMEENSCHAP

Bouwen met vertrouwen bij Coöperatie Kraaybeekerhof

Het afgelopen jaar was voor de coöperatie een bijzonder avontuur, met de bouw van het Huis voor de Tuinen als hart. In april 2025 startte de campagne 'Bouw mee aan het Huis voor de Tuinen' met als doel €650.000 op te halen voor de nieuwe werkschuur en gemeenschapshuis. Het was een start zonder absolute zekerheid, maar het vertrouwen in de kracht van de gemeenschap was groot. De coöperatie groeide van 95 naar 270 leden en de Provincie, Stichting Iona, KFHeinfonds en de Gemeente Utrechtse Heuvelrug boden steun. Met kleine en grote donaties via ANBI Stichting Kraaybeekerhof is het gebouw nu volledig gefinancierd. Straks biedt het Huis voor de Tuinen ruimte voor ontmoeting, bijeenkomsten rond landbouw en voeding, en samen bewegen, bezinnen en vieren. In het najaar is de feestelijke opening, en volgt het werk voor verdere ontwikkeling van het landgoed: deze zomer wordt het houtwerk van de Oranjerie geschilderd, en in het najaar volgt de binnenrenovatie van dit historische pand.

Frisse energie bij Academie Kraaybeekerhof

Ook Academie Kraaybeekerhof bloeide in het eerste deel van 2026 op. In een wereld die steeds sneller en technischer wordt, zoeken mensen zingeving, praktische kennis en verbinding met de natuur. Dat vinden ze bij de Academie. Alle geplande opleidingen en cursussen konden van start met goed gevulde klassen. Met 70 lesdagen in het eerste halfjaar (meer dan de helft van de doelstelling van 100 cursusdagen in 2026) groeide een levende gemeenschap van lerenden en docenten. De Academie is meer dan een school: het is een gemeenschap waar theorie en praktijk

samenkomen. Zo onderhoudt een vrijwilligerswerkgroep elke donderdagochtend de medicinale kruidentuin op het landgoed, met docenten, afgestudeerden en tuinders die met en van elkaar leren door te doen. Achter de schermen werd gewerkt aan verbeteringen, zoals een nieuwe huisstijl en een nieuw cursusadministratiesysteem. De CRKBO-certificering bleef behouden, en dus ook de btw-vrijstelling voor beroepsopleidingen – een belangrijke stap in het bieden van toegankelijk onderwijs. Het najaarsaanbod belooft weer veel goeds, met cursussen als *Voedselbos in eigen tuin*, *Zaden en rassen in de biologische en biodynamische landbouw*, en *Werken met wol*. We kijken uit naar een net zo inspirerend tweede halfjaar, waarin we de band met de natuur om ons heen en in onszelf versterken.

De Tuinen van Kraaybeekerhof, levende leerplaats voor deelnemers van Academie Kraaybeekerhof

Deze **DEMETER MONITOR** is samengesteld door vijf organisaties die samenwerken aan de ontwikkeling van de biodynamische landbouw, ieder vanuit haar eigen kwaliteiten en focus. De intentie om steeds weer nieuwe stappen te zetten zorgt voor een sector met grote veranderkracht en vernieuwende initiatieven.

The logo for Stichting Demeter, featuring the word 'demeter' in a stylized, lowercase font with a green and orange gradient background.

Stichting Demeter

Stichting Demeter verzorgt de certificatie en promotie van het Demeter keurmerk. Vanuit normen en richtlijnen die door Biodynamic Federation Demeter International worden bepaald, stelt ze voor Nederland en Vlaanderen interpretaties vast en laat de Demeter bedrijven hierop controleren. Zij bewaakt de betrouwbaarheid van het keurmerk en werkt aan de bekendheid ervan. [Diederichslaan 25d | 3971 PA Driebergen | stichtingdemeter.nl | demeter.be](#)

Vereniging voor
Biologisch-Dynamische
Landbouw en Voeding

Biodynamische Vereniging

De Vereniging voor Biologisch-Dynamische Landbouw en Voeding werkt sinds 1937 aan een vruchtbare aarde, vitale voeding en een fraai landschap. Burgers, boeren en andere mensen die in de BD werken en ontmoeten elkaar bij bedrijfsbezoeken, conferenties, jaardagen en via BD-beroepsontwikkeling. [Diederichslaan 25c | 3971 PA Driebergen | bdvereniging.nl](#)

Aardpeer-BD Grondbeheer

Natuurvriendelijke landbouwgrond in goede handen over de generaties heen. Dat is waar Aardpeer-BD Grondbeheer voor staat. Met geld uit schenkingen en obligaties verwerft de ANBI-stichting landbouwgrond en verpacht die aan natuurvriendelijke boeren en tuinders. [Diederichslaan 25 | 3971 PA Driebergen | bdgrondbeheer.nl | aardpeer.nl](#)

Warmonderhof

Warmonderhof is een opleidingscollectief voor biodynamische landbouw, gevormd door Aeres MBO Dronten Warmonderhof en Stichting Warmonderhof. Samen bieden ze een BD-landbouw-opleiding aan in de vorm van wonen, werken, leren; een opleiding voor jongeren en een voor volwassenen. [Wisentweg 10 | 8251 PC Dronten | warmonderhof.nl](#)

Kraaybeekerhof

Academie Kraaybeekerhof, gevestigd op Landgoed Kraaybeekerhof, is een opleiding- en cursuscentrum dat zich richt op bewustzijn over aarde, voeding en gezondheid. De tuinen van Kraaybeekerhof bieden zelfoogstabonnementen aan en betrekken de lokale community bij de voedselproductie met respect voor de omgeving. [Diederichslaan 25 | 3971 PA Driebergen | kraaybeekerhof.nl](#)